

III. ULUSLARARASI
TÜRK
DÜNYASI
KÜLTÜR KONGRESİ
“DEDE KORKUT ve TÜRK DÜNYASI”
19-23 EKİM 2015
Çeşme, İZMİR-TÜRKİYE

BİLDİRİLER KİTABI

Editörler

Prof. Dr. Metin EKİCİ

Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

Arş. Gör. Umut ÜREN

Arş. Gör. Ali BALCI

Arş. Gör. Şima DOĞAN

Arş. Gör. Gökçe EMEÇ

İngilizce Editörler

Arş. Gör. Mustafa DUMAN

Arş. Gör. Seçil ÖRAZ BEŞİKÇİ

İZMİR-2016

2.cilt

Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nin Semiyolojik İncelemesi "Oğuzlarda Yeryüzü Cennetinin Anahtarları"*

*Semeiological Review of The Story of Bamsı Beyrek, Son of Kam Bure
"Keys to Earthly Paradise in Oghuzs"*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KAYGANA**

Özet

Dede Korkut Kitabı, Türk soylu halkların en görkemli kültür kaynaklarından biridir. Bilim âlemine tanıtılmasından bugüne kadar eser üzerine yapılan incelemelerin çokluğu da bu tespiti desteklemektedir. Çalışmamızda söz konusu incelemelere ait bulguların tekrarından ziyade semiyotik bir yaklaşım sonrasında metnin farklı okuma imkânları üzerinde durduk, Bamsı Beyrek Destanı'nı yapısal unsurları üzerinden bilimsel bir incelemeye tabi tuttuk. Yüzey yapıya ait öğelerle derin yapının işaret ettiği söylemin sistematik bir şekilde mütekebil olduğunu gördük. Söz konusu mütekebiliyetin yalnızca seçilen metinle sınırlı olmadığı Dede Korkut Kitabı'nın genel yapısıyla da geçerlilik taşıdığını belirledik. Bu bağlamda, metnin Oğuz yaşantısının mümkün olan en ideal sınırlarını ve bunun elde edilme yahut kaybedilme süreçlerini alegorik bir şekilde işaret ettiğini tespit ettik. Yeryüzü cenneti şeklinde adlandırdığımız bu ideal durumun iki anahtar kavram etrafında sembolize edildiği, bunların 'kut/inayet ve töre' olduğunu metinden hareketle ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar kelimeler: Dede Korkut, Bamsı Beyrek, Oğuz, semiyoloji, kut, töre

Abstract

The Book of Dede Korkut (also spelled as Dada Gorgud, Dede Qorqut or Qorqit Ata) is one of the most remarkable cultural sources of Turkish-origin folks. Also amont of reviews which had been made upon the study until today from being introduced to the scientific community confirms this determination. In our study, we dwelt on different reading opportunities of the text after a semiological approach rather than repetition of findings which belong to the said reviews, and subjected Bamsı Beyrek Epic to a scientific review over its structural elements. We observed

---

* Bu bildiri EÜ Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü tarafından düzenlenen "III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası" (19-23 Ekim 2015, Çeşme-İzmir) adlı kongrede sunulmuştur.

** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı ABD, mehmet-kaygana@gmail.com

that elements pertaining to surface structure with discourse which was indicated by underlying structure were reciprocal systematically. We ascertained that mentioned reciprocity was not only limited to the selected text, but it also bears validity with general structure of the Book of Dede Korkut. In this context, we found that the text had referred allegorically to the most possible ideal boundaries of the Oghuz life, and losing and attaining processes of this. We tried, from the text, to present that this ideal situation (utopia) what we have called as the earthly paradise was symbolised around two key concepts, and that these were 'kut/grace' and customs'.

Keywords: Dede Korkut, Bamsı Beyrek, Oghuz, semiology, protection, customs

Destanın ilk vasfı müellifinin millet olmasıdır. O bir ferdin, sanatçının değil milletin ortak dehasının ürünüdür. Yaratıcısı müşterek olduğu gibi, değerlendirilmesi de müşterek sosyal zevkin süzgecinden geçmiştir. Dede Korkut, bu bağlamda Türk milletinin müşterek dehasının ve zevkinin ürünüdür. Milletin ortak ürünü olduğu için onda Türk milletinin kültürel zenginliğini, değerler dünyasını, sosyal hayata dair özelliklerini bulmak mümkündür (Ergin 1971). Böyle olduğundan amacımız kendi kendini anlamlandıran ve anca kendi kendisiyle açıklanabilen yazınsal bir metni, kendi iç düzenine göre, ama belirli kurallar eşliğinde ele alarak anlamın ortaya çıkış sürecini betimlemektir (Rifat 2012: 19). Dilsel bir dizge içindeki anlamların oluşumunu, üretiliş biçimini yeniden yapılandıran, bu amaçla kendine özgü kuramlar geliştiren etkinlik alanı olarak semiyotik (Rifat 2011: 16), dili tek katmanlı bir nesne olarak değil, inşa edilmiş anlamsal katmanlardan kurulu bir bütün olarak görür. Çalışmamızda Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde anlamın inşa sürecini ortaya koymaya çalıştık. Sonrasında metnin anlamsal çerçevesinin neye tekabül ettiğini yorumlamayı denedik.

Anlatımla içeriğin birlikteliğiyle vücut bulan edebiyat, anlamlı öğelerin anlatılış biçimidir (Rifat 2012: 15). Öyleyse elimizdeki metindeki bütün dilsel göstergeler birbiriyle ilişkili bir anlam alanı inşa etmiş olmalıdır:

Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi, Bayındır Han'ın görkemli şöleni ile başlar. İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerinin de katıldığı bu toplantıda hanın zenginliği, Oğuz ülkesinde düzenin arzu edildiği gibi yaşandığının göstergesidir. Sahneyi gözümüzde canlandırarak olursak, Bayındır Han ve çevresinde Oğuz boylarını temsil eden beyler, şölenle bütün Oğuz ülkesine ait bolluk ve huzurun, her şeyin yolunda gidiyor olmasından kaynaklanan bir zenginliğin parçasıdır. Bu, öylesine ideal bir durumdur ki Bayındır Han ve çevresindeki beylerle temsil edilen yaşanan zamanı değil, söz konusu beylerin çocuklarıyla sembolize edilen geleceği de kapsayacak mükemmelliktedir (Tezcan-Boeschoten 2001: 68). Tam da bu noktada Oğuz ülkesine ait her şeyin, olması arzulanan en mükemmel şekliyle yakalanabileceği bu tabloda, çok önemli bir eksiklik koca Oğuz beyni böylesi bir yer ve zamanda ağıtır. Çünkü Bay Büre'nin erkek çocu-

đu yoktur. Dolayısıyla törenin, düzenin řu andaki mükemmelliği, onun için geleceğe devredilemeyecek bir nimettir¹.

Metnin giriş kısmını oluşturan betimleme, Kazan Han ve Bay Büre konuşmasıyla birlikte düşünöldüğünde eserin bütününü şekillendirecek arzu, 'soyun devamı' belirginleşir. Buna bir de Bay Bican Bey'in talebi –kız çocuk- dâhil edildiğinde bahsedilen arzu tam anlamıyla ortaya konur².

Bütün Oğuz beylerinin hanlarının huzurunda bir arada bulunduğu, aynı arzuyu paylaştıkları bir durumda, beyler kutla desteklenmişlerdir ki duaları yahut ilençleri Tanrı katında makbuldür. Ancak unutulmamalı ki kendileri bey de olsa ne Bay Büre'nin ne de Bay Bican'ın kendi başlarına yanıp yakılmaları veya duaları değil Bayındır ve Kazan Hanın diğer boyların beyleriyle birlikte yaptıkları dua kabul olunur. Öyleyse sözü edilen makbuliyet yöneticilerin bireysel iktidarlarından çok ülkeyi bir arada tutan hanın etrafında, törenin gerektirdiği şekliyle yer almalarını sembolize etmektedir. Tanrı, böylesi bir durumu inayeti ile desteklemektedir³.

Bay Büre, beyliğin geleceğini temsil eden oğlu için konumuna uygun hediyeler ısmarlar. Tüccarlar onun için İstanbul'dan bir doru at, sağlam bir yay ve gürz alır. Dikkat edilirse seçilen armağanlar yiğitlik, cesaret, güç gibi askerlik ve kahramanlık çağrıştıran aletlerdir. Bu nedenle bahsedilen sahneyi 'Ol zamanda bir oğlan baş kesme kan dökmese ad komazlardı.' (Tezcan-Boeschoten 2001: 69) cümlesi ve çocuğun ava çıkış haberi izler. Bütün bunlar metnin bu kesitinin Bamsı'nın yiğitliğini öne çıkarma niyetini gösterir. Ad alabilmek, babasından kalacak statüyü hak ettiğini gösterebilmek için ava çıkan Bamsı'ya aradığı fırsatı kader (inayet) sunar. Bay Büre'nin emanetlerini taşıyan tüccarlar, saldırıya uğrayıp yardım aradıklarında en yakınlarında Bamsı ve yiğitleri vardır. şarap içip dinlenen Bamsı, tüccarın yardım talebini duyar duymaz harekete geçtiğinde, kahramanlık arayışı kadar ideal bir hükümdarda bulunması gereken özelliklerden birine sahip olduğu da gösterilir. Canlarını ve mallarını kurtaran tüccarların sunduğu seçme hakkını at, yay ve gürzden yana kullanması babasının ve tüccarların tasavvurlarına uygun bir kişi olduğunu kanıtlarken, bu sahnenin devamında duygularını kontrol edebilecek kadar aklını kullanabilmesi de kendisine biçilen role uygunluğunun bir başka görünüşüdür. Güçlü, cesur, ülkesinde ya da çevresinde haksızlığa razı olmayan, adil, akıllı duygularına hükmedebilen bir ideal hükümdar ada-

¹ Gürol Pehlivan çocuksuzluk ve beylik ilişkisini benzer bir şekilde ifade eder: 'Dikkat edilirse, burada tek sorun "çocuksuz" olmak değildir. Bay Büre, oğlunun, dolayısıyla kendisinin soyunun Bayındır Han'ın meclisinde yer alamayacağının endişe ve üzüntüsü içindedir. Ardılı olmayan bir bey ailesi için gelecek yoktur. Destan, bu noktayı aslında açıkça gözler önüne serer. Çocuk, Oğuz toplumunda iktidara ortak olmanın güvencesidir.' (2014: 53).

² Bu anlatımda genel çerçeve kız ve erkek, çocuk arzusunu dolayısıyla soynun devamını öne çıkarır. İkinci planda erkek çocuğun kız çocukla bir tutulmadığı da açıktır. Oğlu olmayan Bay Büre'nin eylemleri ve vurgulanışı, Bay Bican Bey'in durumunun bir cümleyle araya sıkıştırılması sıradan bir anlatma tercihi olmayıp toplumsal kodların göstergesidir.

³ Beylerin duasını 'kut'la açıklamak alışılmış bir tespittir ancak Bay Büre'nin de Bay Bican'ın da bey oldukları düşünöldüğünde söz konusu açıklama eksik kalmaktadır. Bu hikâye özelinde 'kut'un doğrudan beylikle değil beylerin töre içinde sorumluluklarını yerine getirdikleri ideal durumla ilişkisi olmalıdır. Durum Kemal Abdulla'nın belirttiği gibi olsaydı, kendi başlarına el kaldırıp dua eder ve bu mesele karşımıza gelmezdi (2012: 190).

yıdır Bamsı Beyrek. Bu yüzden babasının, bir beyin, oğlu olduğu için değil akli ve yüreğiyle beyden önce onun eli öpülür ve statüsünü hak eder.

Dedem Korkut'un onun için ettiği dua bir yerde ilerideki beyliğinin de amaç ve sınırlarını betimler: Sancağı devraldığında Müslümanlar arkasında olsun. Hedefine yürürken karşısına çıkacak engelleri aşmada Allah yardımcısı olsun. Kâfir karşısında Allah'ın inayeti yanında olsun, şeklinde özetlenebilecek bu dua, Bamsı Beyrek'in gelecekteki rolü üzerine odaklanmıştır (**Tezcan-Boeschoten 2001: 71**).

Bir avın peşinden geldiği Banı Çiçek'in çadırı önünde sergilediği asil tutum da onun ideal bir bey olacağına işaretlerindedir. Geyikten pay isteyen kadına avının tamamını veren, temkinli ve nazik davranışlarıyla Banı Çiçek'in dikkatini çeken Bamsı, ata binmede, ok atmada ve güreşteki maharetiyle Banı Çiçek'i hak ettiğini kanıtlamış olur. Dikkat çekici olan şudur ki, Banı ve Bamsı'nın evlilikleri Tanrı'nın şahit tutulduğu bir vaat olsa da birbirlerini bulmaları kendi yetenekleriyle ilişkili sunulur. Burada sadece Bamsı, Banı'yı hak ettiğini kanıtlamaz, Banı da bu özellikleriyle ün salmış olmalı ki Bamsı, bir kızda aradığı özellikleri sıraladığında babasının aklına önce Banı Çiçek gelir (**Tezcan-Boeschoten 2001: 73**).

Metnin önceki kesitlerinde Bamsı Beyrek ve Banı Çiçek'in doğumları Tanrı'nın inayeti, evlilikleri ise Tanrı'nın şahit tutulduğu töresel bir yemine bağlanmıştı. Bay Büre ve diğer Oğuz beylerinin kız istemeye meselenin sıra dışı boyutunu vurgulayan bir üslupla Korkut Ata'yı göndermeleri, onun da ilk anda olası bir kaçış ya da mücadele için iki at istemesi bir şeylerin değiştiğini gösterir. Kızın babası yerine Deli Karçar'dan istenmesi Bay Bican'ın hayatta olmadığını akla getirir. Aynı şekilde Banı Çiçek'in yüzü nikaplı Bamsı'yı gördüğünde babasının söylediklerini anımsarken duyulan geçmiş zaman kullanması da bu kanaati destekler (**Tezcan-Boeschoten 2001: 72**). Yine Banı Çiçek'in hatırladıkları beşik kertmesi hadisesinin unutulmadığını, dolayısıyla Deli Karçar'ın kızı vermemek için sergilediği davranışlarla töreye karşı geldiği anlaşılır. Korkut Ata gibi bir şahsa kaba ve saldırgan davranışları ise Kutsal'a saygısızlık olarak okunabilir. Korkut Ata'ya vurmaya kalkıştığında elinin taşlaşması da bunu gösterir. Öyleyse Deli Karçar'ı razı eden ne Bamsı Beyrek ne de başka bir şeyle ilgilidir. İnyet yine Bamsı Beyrek'in yanındadır. Dede Korkut da 'Allah'ın inayeti, erenlerin himmet ile' (**Tezcan-Boeschoten 2001: 75**) kızı alabildiğini ifade eder.

Farklı bir açıdan bakıldığında Deli Karçar'ın yaptıklarının Bamsı Beyrek'in ideal vasıflarından hemen sonra anlatıldığı dikkat çeker. Deli Karçar'ın her olumsuz eylemi bir taraftan kişiliği hakkında algımızı şekillendirirken diğer yanda Bamsı Beyrek'in ideal durumunu belirginleştirir. Örneğin, kendi meselesi olmadığı halde kalabalık kâfir grubuna saldıran Bamsı Beyrek bir yanda Oğuz'un bilicisi, kutsal Dede Korkut gibi bir yaşlıya el kaldıran Deli Karçar diğer yandadır⁴. Hak ettiği halde tüccarlar karşısında arzularını gemleyip aklını kullanan Bamsı bir yanda, kız kardeşi için garip istekler ileri süren Deli Karçar diğer yandadır. Biner tane cinsellik yaşamamış deve, at ya da koç ne kadar tabiata aykırı ise kuyruğu ve kulağı olmayan köpek de o kadar anormaldir. Pire

⁴ Oğuzda yaşlıya el kaldırmanın ve saygısızlığın ciddi bir suç olduğunu, Boğaç'ın öldürülmesi için babasını ikna etmeye çalışan kırk namerdin iftira olarak benzer bir delil kullanmış olmalarından anlaşılabilir.

gibi anlamsız son istekse söz konusu aşırılıkların en uç noktasıdır. Görülüyor ki Deli Karçar, Bamsı Beyrek'in zıddı bir tip olarak da işlevseldir.

Düğün sahnesi Bamsı Beyrek ve kırk yiğidi arasındaki çatışma ile başlar. Gelin tarafından gönderilen kızıl kaftanı giyen Bamsı Beyrek, kırk yiğidin yoksunluğu ile sınanır. O da bir beye yakışacak şekilde kaftanın sırasıyla naibi, kırk yiğidi tarafından giyilip daha sonra da bir dervişe hediye edileceğini belirterek bu problemi çözer. İdeal bir hükümdar Tanrı'nın kendisine nasip ettiği bir nimeti (inayet) yakın çevresinden başlayarak dağıtmasını bilmelidir⁵.

Bamsı Beyrek, gerdek çadırında yiğitleriyle eğlenirken kâfirin baskınına uğrar⁶. Naibi ölürken kendisi ve kalan arkadaşları esir edilir. Bu hadise Beyrek'in ailesi ve sevdikleri için iki açıdan gerçek bir yıkımdır. İlk planda bir aile ferdinin kaybı olarak ikinci planda beyliğin varisinin kaybı, yani statünün yitirilmesi olarak büyük bir felaket.

On altı yıl boyunca haber alınamayan Beyrek'in durumunu açıklığa kavuşturma hamlesinin Deli Karçar'dan gelmesi anlatıcı adına dikkat çekici bir tutarlılıktır. Çünkü böylesi uğursuz bir işe girişecek olan da Deli Karçar gibi olumsuz bir tip olan Yalancı oğlu Yaltacuk'tur. İslâmî anlatılardan esinlendiği açık olan kanlı gömlek hilesi edebi açıdan son derece başarılı bir ayrıntıdır. Yusuf Kissa'sında kardeşlerin şeytani planları karşısında kimsesiz kalan Yusuf'u nasıl Allah'ın yardımı kurtarmış ve hükümdar yapmışsa, Bamsı Beyrek'i de esirlik ve nişanlısını yitirme gibi zorluklar karşısında, tam da Dede Korkut'un duasında belirtildiği gibi, Allah'ın yardımı (inayet) kurtaracaktır⁷.

Bamsı'nın kaybindan sonra beylikten gelen bütün gücünü yitirmiş, adeta çaresiz bir ihtiyara dönmüş görünen Bay Büre'nin tek yapabildiği tüccarları etrafa yollamaktır⁸. Tüccarlardan aldığı haberlerle gerçeği öğrenen Bamsı, kâfir beyinin kızının yardımıyla –bunu da tanrısal bir inayet olarak okumak gerekir– kaçmayı başarır. Önce kurtarıcısıyla evlenmeye sonra da yiğitleri için geri dönmeye yemin ederek yola çıkar.

Topraklarına vardığında Beyrek'i aklın gereği bir temkin kuşatır. Gerçekleri öğrenmek ve uygun zamanı kollamak adına kılık değiştirir. Ailesinin çobanları, kız kardeşleri, anne ve babası hala yasta olsa da hayatın gerçekleri engellenemeyeceğinden Yaltacuk ve Bani'nin düşünleri yapılmaktadır. Oğuz beylerinin de bu durumdan hoşlanmadıkları halde töreye uyarak düğünde oldukları açıktır. Kılık değiştiren Beyrek'in hakaretlerine karşın Yaltacuk'ı koruyan bir davranış sergilemezler. Aksine Beyrek'in başarısından mutlu olurlar. Oysa yayı kırılıp eline tutuşturulan bir erkek ağır bir şekil-

⁵ Beyrek'in öleceği hikâyede hükümdar kendisine nasip olan nimetleri töreye göre dağıtmadığından Dış Oğuz, İç Oğuz'a isyan edecektir. Dahası, Bamsı Beyrek Hikâyesi'nin sonunda Bamsı, bu sefer tek başına değil yiğitlerine de düğün kurar. Her iki durum da ideal hükümdarın özellikleriyle ilgili tespiti destekler.

⁶ Oğuz toplumunda kâfirin bütün saldırıları düğün, av ya da farklı bir eğlence sırasında gerçekleşir. Göçebe bir toplumun bilinçaltı korkularını yansıtan bu tekrar gerçek hayatta karşılığı bulunan hayati bir mesele ve uyarıdır.

⁷ Hikâyenin sonunda Bay Büre'nin görmeyen gözleri Bamsı'nın kaniyla açılacaktır. Bu durum Yusuf Kissa-sı'nın metin içine bildik bir telmihten ziyade güçlü bir şekilde, üstmetinsellik ilişkisiyle oturtulduğunu gösterir. Bamsı'nın esareti, yüzünün güzelliği, kâfir beyinin kızının aşkı, hapisten çıkıp arkadaşlarını kurtarması, beyliğe kavuşması Bamsı'yı Oğuz'un Yusuf'u kılar.

⁸ Hikâyenin bu bölümünde Bay Büre'nin iyice pasif kılınması da Bamsı'nın oğul olmasının ötesinde devletin geleceği olması yorumumuzu desteklemektedir.

de aşığılanmıştır. Üstelik Beyrek'in yayını çekmesi teklifi de Yaltacuk'a söylenmiş, onun yerini alarak elde etmek istediği Banı'yı ve konumunu hak edip etmediği ironik bir şekilde sınanmıştır. Gelinin eski nişanlısının yerine geçmek isteyen kişinin hem yayı kırılmış hem de Yaltacuk'un çekemeyeceği bir yayı çoban kılıklı biri rahatlıkla çekerek onu gülünç duruma düşürmüştür. Yemekleri devirmesi, kadınlara saldırması da benzer şekilde düğünü engellemek, haksızlığı, yanlışlığı vurgulamak içindir.

Banı Çiçek'i de sınadıktan sonra kimliğini açıklayan Bamsı, Yalancı oğlu Yaltacuk'u başışayarak liderliğini gösterir. Ardından Banı Çiçek'e kavuşmuşken⁹, yiğitlerini kurtarmak için iradesine hâkim olmuş, nimeti yalnızca kendisi için değil çevresindekiler için de isteyerek adil bir beyin yapması gerekeni yapmış; tıpkı Korkut Ata'nın duasında belirttiği gibi sancağı eline aldığı Müslümanlar arkasında olmuştur. Kendi düğünü ile birlikte yiğitlerinin düğünlerini de yapan Bamsı, sözünün eri olduğunu, adil ve cömert bir bey olacağını kanıtlamış olur.

Sonuç

Oğuz'un yeryüzü cenneti törenin hüküm sürdüğü, hanın beylerin ve halkın bu töreye uygun yaşadıkları, sorumluluklarını yerine getirdikleri zaman dilimini işaret eder. Allah'ın inayeti de bu hayatın koruyucudur. Hükümdarın adaletten şaşması, beylerin ihaneti, kâfirin hilesini başarılı kılacak gaflet (uyku, eğlence, toy, av vb.) gibi haller bu cennet görüntüsünü bozabilir. Oğuz cennetinin bir diğer şartı da töreyi yaşatabilecek yeni kuşakların varlığıdır. Yaşanan an, ne kadar zenginlik ve huzur dolsa da evlatsızlık, özellikle erkek çocuğu bulunmama, Oğuz cennetini tehdit eder.

Bay Büre oğlu Bamsı Beyrek hikâyesinde Oğuz ülkesini yeryüzü cenneti kılacak şartlar ve bunların yoksunluğunun neden olacakları gösterilmiş, kut ve inayetin söz konusu cennetin iki kurucu unsuru olduğu kesitler halinde sunulmuştur. Hikâyenin Yusuf Kıssası ile metinler arası ilişkisi bahsedilen anlam inşasını daha da güçlendirmiştir.

KAYNAKÇA

- 📖 ABDULLA Kemal (2012). *Mitten Yazıya veya Gizli Dede Korkut*, (Aktaran: Dr. Ali Duymaz), İstanbul: Ötüken Yayınları.
- 📖 ERGİN Muharrem (1975). *Dede Korkut Kitabı*, Ankara: MEB Yayınları.
- 📖 PEHLİVAN Gürol (2014). *Dede Korkut Kitabında Yapı, İdeoloji ve Yaratım*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi SBE, İzmir.

⁹ Metinde Bamsı'nın hem Banı Çiçek'le hem de kâfir kalesinin beyinin kızıyla evlendiği sezdirilir. Mantık olarak bu zorunludur. Yani Bamsı verdiği söz tutmuştur. Tabi ki bu evliliklerden töre için daha önemlisi ön plandadır çünkü metnin tutarlılığı Banı Çiçek olmadan sağlanamaz. Hal böyleyken Kemal Abdulla'nın diğer nüshanın yorumunu benimsedikten sonra Bamsı'ya mahkûm edişi bizce aşırı yorumdur (2012: 213).

- 📖 RİFAT Mehmet (2011). *Metnin Sesi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- 📖 RİFAT Mehmet (2012). *Roman Kurgusu ve Yapısal Çözümleme 'Michel Butor'un Değişim'i'*, İstanbul: YKY.
- 📖 TEZCAN Semih; BOESCHOTEN, Hendrik (2010). *Dede Korkut Oğuznameleri*, İstanbul: YKY.